
Марыя Цітарчук

...шчасьце –
не легкадумны напой...

Верасьнёўскія мроі

ШЧАСЬЦЕ П'ЮЦЬ ЯК АБСЭНТ

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі крочаць па сьцяжынцы жыцьця з адвечнаю мелодыяй у душы, якая прымушае ўзвышана і ціха ўздыхаць высокі арган, плакаць вытанчаную скрыпку, пяшчотна сьпяваць маленькую флейту, а віяланчэль – выводзіць грудным кантральта, глыбокім і насычаным, чароўныя гукі, якія здатная нарадзіць толькі восень, што блізіцца, бы чырвоная поўня да захаду, да свайго канца, з яе залатым, абля-маваным іржой паміраньнем, з яе парой дажджу і не-таропкасьці жыцьцёвае плыні...

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі жоўты вясёлы сланечнік пад сінім сапфірам крышталёных жнівеньскіх

нябёсаў, нецалаваных блізкім, смуглявым, жорсткім жартаўніком верасьнем-Арлекінам, становіцца сімвалам неўтаймаванай экстравагантнасьці яе Вялікасьці Эстэтыкі.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі трывожна-пранізьлівы горкі да сьлёз, але прыемны сваёй горыччу пах хрызантэмаў вяртае табе памяць мінулага, страчанага назаўсёды, як ранішня ружова-белая смуга над кромкаю блакітна-шызых дрэваў.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі ў патаемна-інтымным паўзмроку храма, у якім губляюцца і раствараюцца ў слупах слабога сьвятла і фіміяму алтары і пілястры, заспакоена сустрэцца з глыбокім, нерухомым і ледзь сумным позіркам Божае Маці і праніклівым поглядам Дзіцяці і дакрануцца да ўзьнёслай Духоўнасьці, да аднаўленьня.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі прагнуць карункава-вытанчанай, узьнёсла-містычнай, шчымліва-трагічнай таямніцы готыкі. Готыка – прыгожая, але хрусткая для непасьвечаных цацка – схавай жа яе асьцярожна ў белым рукаве, меланхолік-П'еро, і пакажы толькі сваёй Мальвіне як цуд!

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі так хочацца верыць у прыгожую добрую казку пра Цуд і ўнутранае Адраджэньне, якія наўрад ці стануць праўдаю.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі знаходзіш цеплыню ў сэрцы чалавечым, якая здавалася жорстка зганьбаванай і страчанай на вякі.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі знаходзяць сілы ўсьміхнуцца Сонечнай вясёлцы і пяшчотна прыціснуць да схаладзелых ад недаверу да чалавечай істоты грудзей маленькага бездапаможнага сонечнага зайчыка.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі дакранаюцца да вычварна-вытанчаных чорных брамаў сімвалічнага срэбрага веку.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі назіраюць, як расьцьвітаюць архідэі, лілеі і шкадуюць, што Прыгажосьць хутка зьвяне, пакрыўшыся карункамі попельнага тлену.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі чырванаватымі восеньскімі надвячоркамі, якія, бы блукаючыя агенчыкі на могілках, запальваюцца белай пяшчотнай рукою мудрае прыроды, бачаць, як усплываюць на рачной вадзе пурпурныя ненофары, і адчуваюць, што зыркія пажары кастрычніцкага лісьця нараджаюць рой думак, роздумаў, успамінаў.

Шчасьце п'юць як абсэнт, калі стаяць на беразе Кронана, што пакрыты сьветла-шэрай палыновай смугой, бы зачараваным вэлюмам легендарнае Фата-Марганы і, гледзячы, як паганскія зьнічы чырванаватымі злавеснымі бліскавіцамі сягаюць у мутную бездань, каб

знікнуць, не пакінуўшы сьлядоў зоркам-нашчадкам, адчуваць, як сам дух гісторыі, гэтая сівая легенда, з моцнай сілаю магутнае хвалі ўліваецца ў кроў – яна гусьцее і б’е ў галаву ня горш за стогадовае добрае віно. Тады павекі робяцца цяжкімі, бы сярэднявечныя брамы Мальбурка, і перад прыплюшчанымі вачыма расхінаецца велічны курган, парослы драпежнымі зёлкамі. Тады хочацца схопіць бліскучы, бы сонейка, цяжкі двуручны меч, грукнуць у моцны шчыт, крыкнуўшы: «Пагоня», каб абудзілася навакольле, каб сабралася войска смелых, што вырвуць пустазельле, якое перашкаджае дыхаць Волатам-героям, якія спачылі ў зямлі стагоддзі таму.

Шчасьце п’юць як абсэнт, калі прагнуць дайсьці да глыбіні сутнасьці рэчаў, калі прагнуць паглыбіцца ў лабірынты сваёй душы і душы навакольнага сьвету.

Шчасьце п’юць як абсэнт, калі ў час белае поўні ў вушы горка-салодкім нектарам уліваецца шчымліва-журботная чысьціня плачу скрыпкі.

Шчасьце п’юць як абсэнт, калі тваё сэрца сустракае нарэшце таго, хто скажа: «Я мару выпіць з вамі келіх абсэнту на брудэршафт, бо шчасьце – не легкадумны напой».

Шчасьце п’юць як абсэнт, калі ты адчуваеш, што толькі-толькі пачынаеш спазнаваць яго, і што галоўны шлях да шчасьця – яшчэ наперадзе.

Шчасьце п’юць як абсэнт, калі разумееш, што акрэсьліць – значыць, абмежаваць. Бо ўсё, акрэсьленае вышэй, яшчэ далёка не канец.

Шчасьце п’юць як абсэнт, калі зацьвітае палын.

ЛЕГЕНДА ПРА КУРГАН

У сьветла-шызаі палыновай смуге восеньскай горычы сьпіць курган. Ён сьпіць, як сьпяць славяне-волаты, якія маглі змагацца і любіць, як ніхто. Яны сьпяць, бо іх зьмянілі легкадумныя жыхары сусьвету, а іх кволая вэлюмная існасьць, бы нетрывалая красавіцкая госьця-дзьмухавец: дыхне няўмольны час і парасончыкі-сьняжынкі разьляцяцца пад Сонцам вечнага жыцьця ва ўсе куткі Млечнага Шляху, бо чэзлая летуценная трава-аднагодка не прызнае сваёй радзімай гэтыя пагоркі, зарослыя бэль-нягом успамінаў, палыновай горыччу вечнае страты, а ў паветры разьліты восеньскі абсэнт задуменнасьці. Вясёлы сланечнік (сімвал неўтаймаванага ангельскага эстэта толькі для пасьвечаных у Прыгажосьць, улюбёных у яе да вар’яцтва) ужо даўно страціў свае пялёсткі і, мабыць, ужо ніколі не зацьвіце.

Бывай, Старажытная Крывіцкая Літва! Чаму бывай? Таму што па-

міраюць, выміраюць славяне, а разам з імі — памяць пра мінулае, памяць пра легенды. Таму з невыразнай шчымлівай горкай журбою ўдыхаю я водар верасьнеўскага паміраньня, агонь памерлага лісьця гарыць бы разьвіталыя паганскія зьнічы — яны зрываюцца над Кронанам, ныр-цуюць у ртуць начное вады, і яна займаецца злавесным крывава-чырвоным полымем, бы ад пажару... Дзе вы, крывічы, радзімічы, дрыгавічы, мужныя, нязломныя палачане, стойкія, трывалыя, бы дубы-волаты, гарадзенцы, дзе стараста ваш князь Давыд з Даймонтаў? А адказу няма, бо маўчаць курганы, велічна маўчаць, але кажучь гэтай цішынёй усё нам, няўдзячным нашчадкам той Крывіцкай Літвы, якую яны загубілі і згубілі. Мабыць, назаўсёды... Страцілі, легкадумна, летуценна той час, калі меч абаронцы сустракаў меч ворага, калі чужынец крывёю сваёй абмываў чыстыя землі Белай Русі... Войскі Цемры, што быццам бы вырваліся, паўсталі, бы з пекла, з часоў цемрашальства і інквізіцыі, лятуць над беларусамі і сякуць карэньні, апошнія з кволых парасткаў, каб не адраділася Літоўскае княства... Восеньскі абсэнт б'е ў галаву са страшнай моцай. Абурэньне і расчараваньне, але больш – палынна-горкая і салодкая ў чымсьці туга. Бо расхінаецца чырванавата-ружовы, бы малады, сьвежы, наліўны яблык, верасьнеўскі захад, трывожны, поўны суму і лёгкіх нетаропкіх роздумаў.

Я павольна крочу да Кургану, а шызы былёнэг сьцішана сьпявае мне забытыя, з такою пагардай адрынутыя песьні сярэднявечча. Палыновы дым у промнях аранжавага сонца ўздываецца да бэзава-ружовых, ледзь прыкметнай чырванню, нябёсаў. Слупы, празрыстыя, бы веснавая ру-чаёвая вада, слупы сонечнага сьвятла раптам наліваюцца барваю, і я бачу не пахавальны попел старых летапісаў і паданьняў, а жаночую постаць. Маладая, амаль юная, але з пільным позіркам старое мудрае жанчыны. «Пагоня! Пагоня!» – звонкі і цьвёрды, бы сталь, рашучы крык ваяўніцы, абуджае неба, абуджае зямлю, што спала ўжо столькі гадоў. Гэта значыць, што на зямлю Беларускаю прыйшлі чужынцы. Як стагоддзі таму, але чужынцы гэтыя — сярод нас, пераемнікаў, спадчыньнікаў... На Кургане зырка, бы полымя, узьвіваецца Штандар, і паўстаюць цьмяныя постаці вояў на конях. Гэтыя рашучыя, пагрозьлівыя здані Крывіцкай Літвы ня будуць мець літасьці да адступнікаў і здраднікаў. Яны прыйшлі з кры-жовым паходам, каб папярэдзіць наступныя пакаленьні...

Атрад бязгучна спускаецца па схіле. І на чале яго на баявым кані Ваяўніца, пагрозьліва і рашуча едзе яна, такая старая і такая маладая... Беларусь у бел-чырвона-белым плашчы...

Гэта верасьнеўская мроя, легенда. Але мроя перастане быць мрояю, калі мужныя павядуць мужных. Калі мы ўспомнім, хто мы ёсьць. Калі абудзяцца нашыя курганы...

*Гародня,
Верасень, 2004.*

